

Onderwerp

Herziening Omgevingsbeleid Ontwikkeling Gnephhoek

Bestuurlijke samenvatting van het voorstel

De gemeente Alphen aan den Rijn en de provincie Zuid-Holland werken samen aan een plan voor woningbouw en natuurontwikkeling in de polder Gnephhoek. De Gnephhoek ligt aan de noordzijde van Alphen aan den Rijn, ten westen van de Heimanswetering en ten noorden van de Oude Rijn. De polder Gnephhoek heeft een oppervlakte van meer dan 200 ha. De kern van de ontwikkeling wordt gevormd door de realisatie van circa 5.600 woningen en de realisatie van circa 90 hectare water en groen, waaronder minimaal 50 hectare natuurgebied.

De volgende wijziging van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV) wordt voorgesteld: op de kaart en in de tabel met grootschalige locaties voor woningbouw die gelegen zijn buiten bestaand stads- en dorpsgebied, wordt de locatie 'Gnephhoek' toegevoegd voor 125 ha.

De woningbouwontwikkeling betreft netto maximaal 110 hectare en bruto maximaal 125 hectare. De 125 ha bruto bestaat uit 110 hectare die bestemd is voor woningbouw. De overige 15 hectare bestaat uit buurtgroen. Naast deze 125 hectare bruto wordt er nog 15 hectare bovenwijkse groen en wateropgave ontwikkeld. Omdat deze aan de rand van de ontwikkeling liggen, worden deze conform de ZHOV gezien als overgangsgroen.

De Omgevingswet schrijft voor dat over de wijziging van de ZHOV en de wijziging van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland afzonderlijk wordt besloten. Dit besluit heeft specifiek betrekking op de wijziging van de ZHOV. De wijziging van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland is reeds door Gedeputeerde Staten vastgesteld en wordt gelijktijdig per brief (PZH-2026-888396947) ter kennisname aan Provinciale Staten aangeboden.

In het Omgevingsprogramma Zuid-Holland is in de maatregel 6.1.1.1 'Uitwerking instrumenten woonbeleid' verwezen naar de afspraken die gemaakt zijn in de Bestuursovereenkomst Ontwikkeling Gnephhoek (PZH-2024-859314219). De wijziging van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland treedt op hetzelfde moment in werking als de wijziging van de ZHOV.

Inhoud

In de Bestuursovereenkomst Ontwikkeling Gnephhoek (PZH-2024-859314219) hebben de gemeente Alphen aan den Rijn, de regio Holland Rijnland, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de provincie Zuid-Holland afspraken gemaakt over de gebiedsontwikkeling Gnephhoek. De ontwikkeling draagt, met circa 5.600 nieuwe woningen, bij aan de regionale woningbouwopgave. Hiervan is minimaal 60% in het betaalbare segment en minimaal 30% sociale huur. In het gebied wordt circa 90 hectare water en groen gerealiseerd, waaronder minimaal 50 hectare natuur.

Om dit te kunnen realiseren wordt de locatie Gnephhoek toegevoegd aan de geometrische begrenzing van grootschalige locaties en de lijst van woningbouwlocaties die gelegen zijn buiten bestaand stads- en dorpsgebied.

Wijziging Zuid-Hollandse Omgevingsverordening: Toevoeging grote buitenstedelijke bouwlocatie

In de ZHOV zijn alle toekomstige woningbouwlocaties opgenomen die groter zijn dan 3 hectare en gelegen zijn buiten bestaand stads- en dorpsgebied (BSD). Deze zijn opgenomen in de indicatieve geometrische begrenzing van grote buitenstedelijke bouwlocaties in bijlage II. Ze zijn te zien op kaart 19 'Grote buitenstedelijke bouwlocaties (3 ha-kaart)' door middel van indicatieve 'stippen'. Tevens zijn de locaties opgenomen in Bijlage IX 'Grote buitenstedelijke bouwlocaties', onder B. in tabel 1 'Woningbouwlocaties' waarin ook het aantal hectare per locatie is opgenomen.

De Gnephoek wordt in deze tabel opgenomen met 125 hectare. De woningbouwontwikkeling betreft namelijk netto maximaal 110 hectare en bruto maximaal 125 hectare. De 125 hectare bruto bestaat uit 110 hectare die bestemd is voor woningbouw. De overige 15 hectare bestaat uit buurtgroen. Naast deze 125 hectare bruto wordt er nog 15 hectare bovenwijkse groen- en wateropgave ontwikkeld. Omdat deze aan de rand van de ontwikkeling liggen, worden deze conform de ZHOV gezien als overgangsgroen.

Er worden verder geen wijzigingen van de ZHOV voorgesteld.

Geen wijziging van de begrenzing van belangrijk weidevogelgebied en bedrijventerreinen

In de ZHOV is een groot deel van de Gnephoek op dit moment aangewezen als belangrijk weidevogelgebied met beschermingscategorie 2, wat in principe transformatie naar woningbouw uitsluit. Echter, er is een flexibiliteitsbepaling opgenomen in de instructieregels over ruimtelijke kwaliteit (artikel 7.43f) die realisatie van woningbouwlocaties, groter dan 3 hectare en gelegen buiten BSD, toestaat zonder aanpassing van de begrenzing van het weidevogelgebied en beschermingscategorie 2. De compensatieplicht zou namelijk vervallen als de begrenzing van het weidevogelgebied in de ZHOV gewijzigd zou worden voordat het omgevingsplan in procedure gaat en dat is niet gewenst, omdat het verlies aan weidevogelgebied dan niet gecompenseerd hoeft te worden.

Dit geldt ook voor bedrijventerreinen in de Gnephoek die in de ZHOV zijn opgenomen. Uitgangspunt is dat deze bedrijventerreinen niet getransformeerd mogen worden om zo bedrijventerreinen met beschermde milieuruimte te behouden. Voor de Gnephoek geldt dat op 18 oktober 2024 een bestuursovereenkomst is gesloten waardoor de Gnephoek onder een specifieke overgangsregeling van de bedrijventerreinen-instructieregels valt. Hierdoor is transformatie nog mogelijk maar dan wel onder voorwaarde van compensatieplicht voor het te transformeren bedrijventerrein. Het is namelijk een provinciaal belang om het areaal bedrijventerreinen op peil te houden. Om die reden dient het bedrijventerrein in de Gnephoek binnen de geometrische begrenzing van de bedrijventerreinen te blijven totdat de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn een Omgevingsplan heeft vastgesteld en onherroepelijk is geworden.

Daarom zal pas worden voorgesteld om de begrenzing van het belangrijke weidevogelgebied en de bedrijventerreinen in de Gnephoek in de ZHOV te wijzigen wanneer aan de compensatieplicht is voldaan en de gebiedsontwikkeling in de Gnephoek volledig is afgerond. Dit zal naar verwachting rond 2040 het geval zijn. De invulling van de compensatieplicht voor belangrijk weidevogelgebied en

bedrijventerreinen met een hoge milieucategorie is onderdeel van de wijziging van het omgevingsplan voor de Gnephhoek door de gemeente Alphen aan den Rijn en de provincie zal deze wijziging en de bijbehorende borging van de compensatie beoordelen.

In het ontwerp van de Herziening 2025 van de ZHOV, is de Gnephhoek ondergebracht in de nieuwe categorie "kansrijk weidevogelgebied". Deze nieuwe categorie wordt onderdeel van beschermingscategorie 2 en de compensatieplicht blijft ook hetzelfde.

MER

Om de woningbouwontwikkeling in de Gnephhoek mogelijk te maken is afgesproken dat de provincie Zuid-Holland de ZHOV en het Omgevingsprogramma Zuid-Holland wijzigt en de gemeente Alphen aan den Rijn het Omgevingsplan wijzigt. Voor deze wijzigingen is de procedure van een milieueffectrapportage (mer) doorlopen en als onderdeel daarvan is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. In het geval van de provincie is een planMER nodig voor het wijzigen van de ZHOV en het Omgevingsprogramma Zuid-Holland. De gemeente moet het omgevingsplan wijzigen en moet daarvoor een project-MER opstellen. De provincie en de gemeente hebben één gecombineerd plan-/project-MER opgesteld. Op basis van dit gecombineerde plan-/project-MER kunnen beide bevoegde gezagen hun eigen besluiten nemen.

De effectbeschrijving en -beoordeling van de alternatieven leveren inzicht op in de bandbreedtes van de te verwachten effecten als gevolg van de ontwikkeling van de Gnephhoek. Deze inzichten hebben geleid tot een voorkeursalternatief (VKA) dat zal worden verwerkt in de wijziging van het gemeentelijke omgevingsplan voor de Gnephhoek. Van dit VKA zijn opnieuw de effecten in beeld gebracht. Het VKA bestaat op hoofdlijnen uit de realisatie van ca 5.500 woningen en de ontwikkeling van 90 hectare water en groen, waaronder circa 60 hectare natuur. In de Bestuursovereenkomst is vastgelegd dat er minimaal 50 hectare natuur wordt gerealiseerd. Het voornemen van de gemeente is om circa 60 hectare natuur te realiseren en dit is ook onderdeel van het VKA. In de basis is het VKA hetzelfde als het Contourenplan Gnephhoek. Op diverse onderdelen zijn echter aanscherpingen en aanvullingen gedaan die voortkomen uit de onderzochte alternatieven. Voor de provincie is vergelijking tussen het VKA en de referentiesituatie van groot belang. De referentiesituatie is in dit geval dat er geen ontwikkeling van de Gnephhoek plaatsvindt. De vergelijking tussen het VKA en de referentiesituatie laat daarmee de effecten zien van het wel of niet opnemen van de Gnephhoek in de ZHOV.

Aanvulling op het MER

In het MER is aangegeven dat Gedeputeerde Staten het MER voorafgaand aan de besluitvorming door Provinciale Staten over de Herziening van de ZHOV voor de ontwikkeling van de Gnephhoek nog zullen aanvullen met een Passende Beoordeling stikstof.

De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft in haar advies aangegeven dat daarnaast op één onderdeel nog belangrijke informatie ontbreekt in het MER. De Commissie merkt acht het aanvullen van die informatie essentieel om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen bij de te nemen besluiten over de ZHOV en het Omgevingsprogramma Zuid-Holland. De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER een nadere toelichting te geven op de locatiekeuze voor Gnephhoek en te

onderbouwen hoe deze keuze past bij de provinciale ambities voor ‘water en bodem sturend’. Deze aanvulling kan bestaan uit de integrale afweging van het Contourenplan Gnephoek uit november 2024 (PZH-2023-840465498), aangevuld met een beschouwing op de verschillende stappen die zijn doorlopen om te zorgen voor een klimaatadaptieve ontwikkeling van Gnephoek.

Gedeputeerde Staten hebben invulling gegeven aan het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage en deze aanvulling op het MER is als Bijlage 4 opgenomen bij dit Statenvoorstel.

Juridische aspecten

De wijzigingen van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland en de ZHOV worden digitaal vormgegeven en volgens de wettelijke eisen in digitale vorm vastgesteld.

De ZHOV is onder de Omgevingswet aangemerkt als een omgevingsdocument en moet beschikbaar worden gesteld in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Digitale omgevingsdocumenten zijn in te zien via de link op de provinciale website. Digitale omgevingsdocumenten worden gepubliceerd overeenkomstig de wettelijke eisen en geplaatst op overheid.nl en het DSO.

De bijlage ‘Bijlage 1 – Wijzigingsbesluit Zuid-Hollandse Omgevingsverordening Herziening Omgevingsbeleid Ontwikkeling Gnephoek’ bevat een weergave van de wijzigingen.

Formele bevoegdheid van Provinciale Staten

Het vaststellen van de wijziging van de Omgevingsverordening is een bevoegdheid van Provinciale Staten. In artikel 2.6 van de Omgevingswet is bepaald dat Provinciale Staten één Omgevingsverordening vaststellen waarin de regels over de fysieke leefomgeving worden opgenomen. In andere artikelen van de Omgevingswet en de onderliggende regelgeving zijn relevante bepalingen opgenomen waar de provincie rekening mee moet houden of die in acht genomen moeten worden.

Vervolgproces

De wijziging van de ZHOV wordt, na vaststelling door Provinciale Staten, bekendgemaakt en gepubliceerd volgens de wettelijke eisen. De dag na bekendmaking treedt de wijziging in werking.

Proces

Participatie

De gemeente Alphen aan den Rijn is verantwoordelijk voor de participatie over het Masterplan en de wijziging van het Omgevingsplan. De provincie is verantwoordelijk voor de participatie over de Herziening van het Omgevingsbeleid. Gemeente en provincie hebben samengewerkt aan een zorgvuldige en transparante participatie met betrekking tot het MER.

De Ontwerp Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het opstellen van het MER heeft van 7 november 2024 tot en met 18 december 2024 ter inzage gelegen. Reacties konden worden ingediend bij de provincie en de gemeente Alphen aan den Rijn. De provincie en de gemeente hebben gezamenlijk de ter inzage leggingen uitgevoerd. Het participatieplan voor de ontwikkeling van de

Gnephoek was als bijlage bij de NRD opgenomen. Naar aanleiding van de ontvangen reacties, zienswijzen en adviezen zijn er enkele wijzigingen doorgevoerd in de NRD.

Het doel van de participatie was om inhoudelijke input op te halen van de directe omgeving en van alle inwoners van de gemeente. Tevens was het doel om belanghebbenden te attenderen op participatieactiviteiten en te informeren over de gebiedsontwikkeling. Zo was de provincie ambtelijk aanwezig op de informatieavonden op 4 en 11 november 2024 om informatie te verstrekken aan belanghebbenden die vragen hadden over de wijziging van het provinciale Omgevingsbeleid voor de ontwikkeling van de Gnephoek.

De Ontwerp Herziening van de ZHOV voor de ontwikkeling van de Gnephoek is van 28 oktober tot 8 december ter inzage gelegd als onderdeel van de wettelijke procedure waarbij belanghebbenden hun zienswijzen konden indienen. Op 5 en 10 november 2025 hebben informatieavonden plaatsgevonden waarin de gemeente Alphen aan den Rijn en de provincie een toelichting hebben gegeven op en vragen hebben beantwoord over de stukken die op dat moment ter inzage lagen.

In totaal zijn er 6 zienswijzen binnengekomen op de ontwerp Herziening Gnephoek. De reactie op de zienswijzen zijn terug te vinden in de Nota van Beantwoording. Deze is als bijlage 2 aan dit voorstel toegevoegd. Aan de hand van de zienswijzen zijn 2 wijzigingen doorgevoerd in de wijziging van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland. In het kort houden deze wijzigingen het volgende in: in de maatregeltekst is aangepast dat het om circa 5.600 nieuwe woningen gaat in plaats van circa 5.500 nieuwe woningen. Ook is de status van de Uitwerkingsovereenkomst Mobiliteit Gnephoek aangepast. Deze is namelijk op 10 februari 2026 ondertekend namens de gemeente Alphen aan den Rijn en de provincie.

Procedure

Eerdere besluitvorming

Naar aanleiding van een motie over woningbouw in de Gnephoek van de Tweede Kamer van 8 maart 2021, heeft de toenmalig minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in juni 2022 dhr. Kuijken om onafhankelijk advies gevraagd. Dhr. Kuijken adviseerde een scenario met ca. 5.500 woningen en ca. 50 hectare natuur (en 30 hectare 'groen-water') waarbij de woningen gerealiseerd worden aan de randen van de Gnephoek, langs de Oude Rijn en de Heimanswetering, op de "stevigere" gronden. De gemeente Alphen aan den Rijn besloot dit scenario verder te onderzoeken en uit te werken in een Contourenplan.

Op 27 januari 2022 heeft de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn de locatie Gnephoek opgenomen als ontwikkellocatie in de gemeentelijke Omgevingsvisie. Dit leidde tot een toezegging van Gedeputeerde Staten om Provinciale Staten te informeren over de mogelijke ontwikkeling van deze locatie. Op 19 april 2022 stuurden Gedeputeerde Staten Provinciale Staten een brief waarin werd aangegeven dat wij een integraal standpunt zullen innemen als de gemeente Alphen aan den Rijn een concreet plan voor Gnephoek uitwerkt. Tevens is in deze brief aangegeven aan welke voorwaarden een dergelijk plan zou moeten voldoen en welke informatie dat plan zou moeten bevatten.

In augustus 2023 stelde het college van burgemeester en wethouders van Alphen aan den Rijn het "Contourenplan Gnephoek" vast en vroeg om advies van de regio Holland Rijnland en het Hoogheemraadschap van Rijnland. Na positieve besluitvorming door de gemeenteraad verzocht het college van burgemeester en wethouders Gedeputeerde Staten om een integrale afweging te maken over het Contourenplan en de procedure te starten voor herziening van het provinciale Omgevingsbeleid.

Op 21 november 2023 maakten Gedeputeerde Staten een positieve integrale afweging over het Contourenplan en besloten Gedeputeerde Staten de herzieningsprocedure te starten, wanneer aan vier voorwaarden werd voldaan: steun van de Statencommissie Bereikbaarheid en Wonen (waarvan sprake was op 10 januari 2024), opname van Gnephoek in een regionaal woningbouwprogramma, zekerheid over de financiële uitvoerbaarheid (d.m.v. een Rijksbijdrage) en een Bestuursovereenkomst tussen relevante partijen. Met de ondertekening van de Bestuursovereenkomst Ontwikkeling Gnephoek op 18 oktober 2024 (PZH-2024-859314219) door de gemeente Alphen aan den Rijn, de regio Holland Rijnland, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de provincie is aan alle voorwaarden voldaan.

De procedure voor de Herziening Omgevingsbeleid Ontwikkeling Gnephoek is gestart op 15 oktober 2024 met de vaststelling door ons van de Startnotitie voor de Herziening van het Omgevingsbeleid voor de ontwikkeling van de Gnephoek en de Ontwerp Notitie Reikwijdte en detailniveau (NRD) voor de milieueffectrapportage (mer). De Startnotitie is op 11 december 2024 door u vastgesteld. De NRD heeft vanaf 7 november 2024 6 weken ter inzage gelegen.

Op 4 maart 2025 hebben Gedeputeerde Staten de NRD en de bijbehorende Nota van Beantwoording vastgesteld.

Tevens is deze Herziening opgenomen in de Lange Termijn Agenda voor het omgevingsbeleid van Provinciale Staten.

Op 7 oktober 2025 hebben Gedeputeerde Staten de Ontwerp Herziening van de ZHOV en het Omgevingsprogramma Zuid-Holland vastgesteld evenals het bijbehorende MER. Deze hebben van 28 oktober 2025 tot 8 december 2025 ter inzage gelegen.

Uitwerkingsovereenkomst Mobiliteit Gnephoek

In de Bestuursovereenkomst Ontwikkeling Gnephoek (PZH-2024-859314219) is opgenomen dat de gemeente Alphen aan den Rijn en de provincie, op basis van de uitkomsten van het mobiliteitsonderzoek in het kader van het gezamenlijke MER, een Uitwerkingsovereenkomst Mobiliteit Gnephoek opstellen. In de Uitwerkingsovereenkomst Mobiliteit Gnephoek worden afspraken gemaakt over welke infrastructurele maatregelen uitgevoerd zullen worden, hoe dat georganiseerd wordt, wanneer deze gerealiseerd zijn en op welke wijze eventuele benodigde concretisering van afspraken in de toekomst plaatsvindt. Tevens is afgesproken dat de gemeente en de provincie zich maximaal inspannen om te komen tot een ondertekende Uitwerkingsovereenkomst Mobiliteit Gnephoek voor besluitvorming over de Herziening van de ZHOV voor de ontwikkeling van de Gnephoek.

De Uitwerkingsovereenkomst Mobiliteit Gnephhoek is op 10 februari 2026 namens Gedeputeerde Staten ondertekend en is inmiddels met Provinciale Staten gedeeld (PZH-2026-885286653).

Vervolgproces

Onderstaande planning is belangrijk omdat de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn pas de wijziging van het Omgevingsplan voor de Gnephhoek kan vaststellen nadat de provincie in haar Omgevingsbeleid daarvoor de ruimte heeft gegeven. Het proces ziet er als volgt uit:

- 1 april 2026: bespreking in overlegvergadering Statencommissie Bereikbaarheid & Wonen;
- 22 april 2026: besluitvorming Provinciale Staten over Herziening Omgevingsbeleid Ontwikkeling Gnephhoek.

Ontwerp-besluit

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 10 maart 2026, met het besluitnummer PZH-2026-888396947;

Gelet op Artikel 2.6 van de Omgevingswet;

Overwegende dat op 18 oktober 2024 de Bestuursovereenkomst Ontwikkeling Gnephoek is getekend namens de gemeente Alphen aan den Rijn, de regio Holland Rijnland, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de provincie Zuid-Holland en in de Bestuursovereenkomst afspraken zijn gemaakt over de grootschalige, integrale ontwikkeling van de Gnephoek;

Overwegende dat deze ontwikkeling alleen mogelijk gemaakt kan worden door een wijziging van het gemeentelijk omgevingsplan;

Overwegende dat het gemeentelijk omgevingsplan moet passen binnen het provinciale omgevingsbeleid;

Overwegende dat in de Bestuursovereenkomst is geconstateerd dat de voorgenomen ontwikkeling van de Gnephoek strijdig is met het vigerende provinciale omgevingsbeleid, aangezien de Gnephoek niet in de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening is opgenomen als grote buitenstedelijke bouwlocatie die gelegen is buiten bestaand stads- en dorpsgebied.

Besluiten:

Artikel I

De Zuid-Hollandse Omgevingsverordening wordt gewijzigd zoals is aangegeven in bijlage 1 behorende bij dit besluit.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de eerste dag na uitgifte van het Provinciaal blad waarin dit besluit is bekendgemaakt.

Artikel III

Dit besluit wordt aangehaald als: Wijziging Zuid-Hollandse Omgevingsverordening Gnephoek.

Den Haag, 6 mei 2026

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Griffier
drs. B.S.M. Sepers

Voorzitter
mr. A.W. Kolff

Bijlagen:

- Bijlage 1 - Wijzigingsbesluit Zuid-Hollandse Omgevingsverordening Gnephoek (met renvooi weergave);
- Bijlage 2 - Nota van Beantwoording Herziening Omgevingsbeleid Ontwikkeling Gnephoek;
- Bijlage 3 - Milieueffectrapport Gnephoek, Alphen aan den Rijn “MER_Gnephoek_D1.1”;
- Bijlage 4 - Aanvulling op het Milieueffectrapport Gnephoek, Alphen aan den Rijn, inclusief bijlagen;
 - a. Passende Beoordeling Stikstof – Gnephoek (Sweco, februari 2026)
 - b. Brief Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten inzake “Integrale afweging Contourenplan Gnephoek, gemeente Alphen aan den Rijn” (21 november 2023) met als bijlagen:
 - c. “Nadere onderbouwing integrale afweging per thema”;
 - d. Brief van het college van dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap van Rijnland aan het college van burgemeester en wethouders van Alphen aan den Rijn inzake “Watertoets Contourenplan
 - e. Gebiedsontwikkeling Gnephoek”;
 - f. Bijlage bij de brief van het college van dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap van Rijnland.
- Bijlage 5 - Deelrapporten Milieueffectrapport Gnephoek, Alphen aan den Rijn “Deelrapporten_MER_Gnephoek_D1.1”;
- Bijlage 6 - Samenvatting Milieueffectrapport Gnephoek, Alphen aan den Rijn “Samenvatting_MER_Gnephoek_D1.1”;

Den Haag, 10 maart 2026

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

Secretaris
drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Voorzitter
mr. A.W. Kolff